

Kan gårdsstöden sänka arbetslösheten?

Stöden inom jordbrukspolitikens första pelare är stora och har som främsta syfte att höja inkomsterna i jordbruket. En förhoppning är att stöden även ska ha en bredare landsbygdspåverkan. Denna Policy Brief undersöker om en regional omfördelning av gårdsstöden har effekter på arbetslöshet och sysselsättning. Vi analyserar 2005-års frikopplingsreform, som i stor utsträckning omfördelade första pelarens stöd från starka till svaga arbetsmarknadsregioner och visar att:

- I regioner där arbetslösheten var stor samtidigt som omfördelningen av stöden var gynnsam finner vi stora positiva effekter på privat sysselsättning utanför jordbruket.
- I och med att omfördelningen i stor utsträckning gick från regioner med låg arbetslöshet till regioner med hög arbetslöshet så var nettoeffekten på rikets sysselsättning troligtvis positiv.
- En omfördelning av stöden med 130 000 kr ger i genomsnitt ett jobb inom privat sektor.

Ojämn fördelning av stöden

Storleken på jordbruksstöden inom första pelaren, det som numera kallas gårdsstödet, skiljer sig mellan regioner i Sverige. Skillnaderna beror främst på att gårdsstödet grundbelopp till åkermark varierar över landet. Åkermarksstödet grundbelopp per hektar är 104% högre för gårdsstödsregion 1 (västra och södra Skåne och Östgötaslätten) än för gårdsstödsregion 5 (Norrland och skogsbygder). För stödet till betesmark är motsvarande skillnad 14%. Skillnaderna beror på att stöden tidigare var kopplade till produktion vilket innebar att bördigare jordbruksregioner fick högre stöd.

Mer stöd till starka regioner

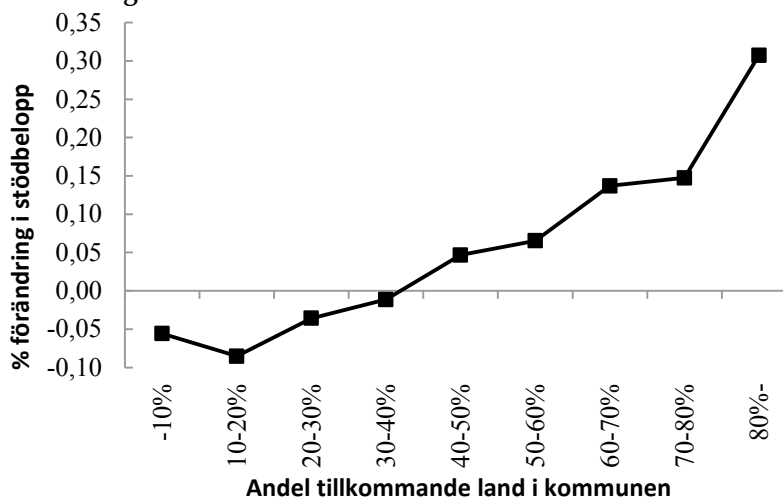
Nuvarande fördelning av stöden innebär att starka arbetsmarknadsregioner tillförs mer gårdsstöd än svaga regioner. Den totala arbetslösheten 2013 var exempelvis 1,3 procentenheter högre i Norrland än i riket. Om det finns ett samband mellan jordbruksstöd och arbetslöshet kan en utjämning av gårdsstödet förväntas ha en positiv arbetsmarknadseffekt för regioner med hög arbetslöshet. För

**2005-års
omfördelning av
stöden**

att kunna utreda om sådana effekter är troliga behöver vi analysera en faktisk omfördelning där gårdsstödet förändrades på ett sådant sätt att pengar flyttades från starka arbetsmarknadsregioner till svaga.

I samband med frikopplingsreformen 2005 skedde en sådan omfördelning av stödet inom första pelaren. Reformen innebar att det nyinrättade gårdsstödet blev högre för Norrland och skogsbygder än vad det tidigare stödet varit (summan av arealstödet och djurstöden). Ökningen kan till stor del förklaras med att fler typer av jordbruksmark blev stödberättigade. Tidigare har inte naturbetes- och slättermark och vall på åkermark erhållit stöd från första pelaren. Naturbetes- och slättermark och vall på åkermark fick innan 2005 endast miljöstöd från andra pelaren och kompensationsbidrag. Utmärkande för reformen var därför att regioner med mycket naturbetes- och slättermark och vall på åkermark fick höjda stöd och regioner med liten andel mark av sådan typ fick minskade stöd (för mer information om omfördelningen se Policy Brief 2013:3). Figur 1 visar sambandet mellan andelen tillkommande stödberättigad land i kommunen och förändringen av stödet inom första pelaren mellan år 2004 och 2005. Andelen tillkommande land ges av kvoten mellan kommunens hektar av naturbetes- och slättermark och vall på åkermark och total antal hektar åker- och betesmark i kommunen.

Figur 1. Procentuell förändring i första pelarens stöd mellan 2004 och 2005 för kommuner med olika andelar tillkommande stödberättigad land

Källa: Blomquist och Nordin (2013).

För kommuner där de stödberättigade arealerna ökade med mer än 40% (d v s med 40% naturbetes- och slättermark och vall på åkermark) så ökar stöden med upp till ca 30%. Är andelen nytillkommande

areal mindre än 30% så minskar stöden med ca 5%. Ökningen i dirketstöd tycks dock vara större än minskningen. Detta beror på att en liten procentuell minskning i stödet för kommuner med mycket stöd medför en stor procentuell ökning i stöden för kommuner med lite stöd. Utifrån denna omfördelning av stödet inom första pelaren analyserar denna studie om stöden påverkar arbetslöshet och sysselsättning utanför jordbrukssektorn. I Policy Brief 2013:3 analyserades effekter på sysselsättning inom jordbruket (man fann att för regioner med en stor andel betesmark så hade sysselsättningen inom jordbruket varit 9 procent lägre utan omfördelningen).

Multiplikator-effekter

För att stöden skall ha en effekt *utanför* jordbrukssektorn krävs det att stödpengarna flödar ut från jordbrukssektorn och in i den omgivande ekonomin. Detta kan ske genom konsumtion, investeringar eller produktion. Oavsett flödets natur (vilket denna analys inte fördjupar sig i) så är det troligt att stöden har en sekundär effekt utanför jordbruket. I makroekonomiska termer talar man om multiplikatoreffekter. Tidigare forskning visar att multiplikatoreffekter existerar och att effekterna kan vara stora om den lokala ekonomin är svag och arbetslösheten är hög. Utifrån ekonomisk teori kan man därför anta att en omfördelning av stödet från ekonomiskt starka regioner till svaga regioner får stora effekter på lokal arbetslöshet och sysselsättning.

Effekter på arbetslöshet och sysselsättning

Tabell 1 visar omfördelningens effekter på kommunal arbetslöshet och kommunal privat sysselsättning (exklusive sysselsättningen inom jordbruket). Vi redovisar effekterna i det fall en kommun får en 10-procentig *ökning* av gårdsstödet. Kolumn 1 visar att effekten på arbetslöshetsnivån är -0,7 och kolumn 2 visar att den procentuella effekten på antal privata jobb är 0,35 procent. Effekten på arbetslöshet är signifikant på 5-procentsnivån och effekten på privat sysselsättning är signifikant på 1-procentsnivån. Slutsatsen är alltså att omfördelningen fick betydande effekter på regional arbetslöshet och privat sysselsättning.

Tabell 1: Effekter av en 10-procentig ökning av gårdsstödet på arbetslöshet och privat sysselsättning.

	Arbetslöshetsnivå	Privat sysselsättning
Effekt på kommunal nivå	- 0,7	0,35%

Källa: Blomquist och Nordin (2013).

Positiv nettoeffekt på riksnivå

Eftersom tabell 1 visar den genomsnittliga effekten av en omfördelning mellan kommuner innebär en 10-procentig minskning av stödet att arbetslöshetsnivån ökar och privat sysselsättning

minskar i motsvarande grad. Endast i de fall effekterna skiljer sig mellan kommuner kan en omfördelning av stöden påverka den totala arbetslösheten. Frågan är då om en omfördelning kan leda till minskad arbetslöshet på riksnivå? För att undersöka detta går vi vidare och analyserar om effekterna skiljer sig mellan kommuner med hög respektive låg arbetslöshet (kommuner som har en genomsnittlig arbetslöshet över respektive under medianen). Resultaten visar att en ökning av stöden minskar arbetslösheten i kommuner som i utgångsläget har en hög arbetslöshet. I kommuner med låg arbetslöshet påverkas inte arbetslöshetsnivån av omfördelningen, även om de fått lägre stöd. Slutsatsen är att en omfördelning av jordbruksstöden från regioner med låg till regioner med hög arbetslöshet medför minskad arbetslöshet och ökad sysselsättning på riksnivå.

Kostnad per jobb

Det kan dock vara svårt att bedöma storleken på effekterna utifrån dessa skattningar. För att bedöma storleken på effekten brukar man därför räkna fram kostnaden per skapat jobb. Studien finner att ett jobb inom privat sektor kostar ca 130 000 kronor i gårdsstöd. Tolkningen är att om man, exempelvis, omfördelar 130 000 kronor till en Norrlandskommun så får man ett nytt jobb i kommunen. Tidigare amerikanska studier av olika former av finanspolitiska åtgärder visar att kostnaden per jobb brukar ligga runt 200 000 kronor. Slutsatsen är därför att kostnaden per jobb är låg och att 2005-års omfördelning av första pelarens stöd gav stora effekter på kommunernas arbetslöshet och sysselsättning.

Det bör påpekas att kostnaden i denna studie är en effekt av en omfördelning av stödet och för en generell ökning av stödet blir kostnaden högre. I detta fall har en omfördelning fördelen att den ökar stödet där stödet har stor effekt, medan en generell förändring ökar stödet även i regioner där effekten är liten. Till skillnad från en generell förändring av stöden innebär en omfördelning inte heller några beskattningsförändringar.

Omfördelning mellan länder inom EU

Studien visar att en regional omfördelning av det svenska gårdsstödet ger sysselsättningseffekter utanför jordbruket. Utifrån en omfördelning av jordbruksstöden inom EU borde liknande arbetsmarknadseffekter kunna uppnås. Framförallt de nya medlemsländerna, med låga stöd, kan gynnas av en sådan politik. EU har nyligen beslutat om ett första steg i en utjämning av stöden mellan medlemsländerna. För länder med stödnivåer per hektar under 90 procent av EU:s genomsnitt kommer stödnivån att öka med en tredjedel av gapet till 90-procentsnivån.

Data och metod

Analysen använder sig av aggregerad data på kommunnivå. Arbetslöshetsmättet är hämtat från AMS och privat sysselsättning kommer från SCB. Stöddata kommer från Jordbruksverket. Analyserna tar hänsyn till kommunspecifika egenskaper, den nationella trenden i sysselsättning (eller arbetslöshet) och den kommunspecifika tidstrenden. I analysen studerar vi sysselsättningsförändringen inom kommunen efter 2004, som beroende på förändringen i pelare I stödet. Jämförelsen sker därför *inom* kommunen, och inte *mellan* kommuner. Då omfördelningen av stöden skedde oväntat och oberoende av kommunens ekonomiska förutsättningar så antas effekterna vara kausala. Kausala effekter skiljer sig från korrelationer i det att det är mycket troligt att effekterna *inte* härstammar från andra ekonomiska förändringar i kommunerna. Vi tar även hänsyn till förändringar i kommunens demografiska sammansättning, socioekonomiska förutsättningar, och andra jordbruksstöd.

Källa Blomquist, J. och Nordin, M. (2014) "Do the CAP Subsidies Increase Employment in Sweden? Estimating the Open Economy Relative Multiplier Using an Exogenous Change in the CAP", AgriFood Economics Centre Working Paper 2014:3.

Mer information Martin Nordin
E-post: martin.nordin@nek.lu.se
Telefon: 046 – 222 07 90

Författare Johan Blomquist och Martin Nordin

Mer att läsa Nordin, M. (2013) "Gårdsstödsreformen positiv för sysselsättningen", Policy Brief 2013:3.

**Vad är AgriFood
Economics
Centre?**

AgriFood Economics Centre utför kvalificerade samhällsekonomiska analyser inom livsmedels-, jordbruks- och fiskeriområdet samt landsbygdsutveckling. Verksamheten är ett samarbete mellan Sveriges lantbruksuniversitet och Lunds universitet och syftar till att ge regering och riksdag vetenskapligt underbyggda underlag för strategiska och långsiktiga beslut.

Kontakt

AgriFood Economics Centre
Box 730, 220 07 Lund
AgriFood Economics Centres publikationer kan beställas eller laddas ned på www.agrifood.se

---